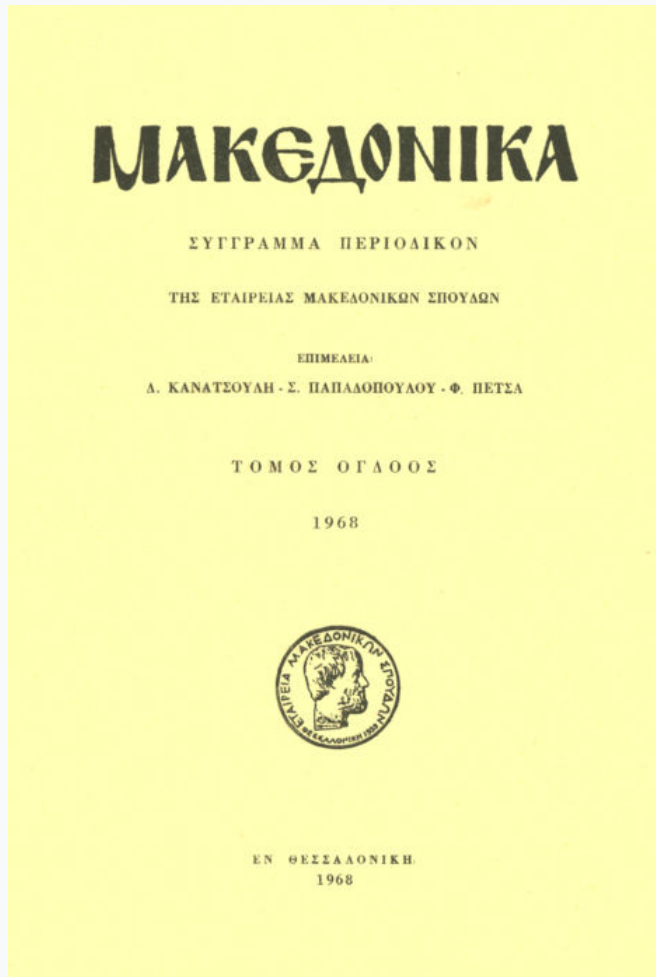

Μακεδονικά

Τόμ. 8, Αρ. 1 (1968)

Στεφάνου Ι. Παπαδοπούλου, Η προετοιμασία του αγώνος της παλιγγενεσίας στη Μακεδονία

Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.317](https://doi.org/10.12681/makedonika.317)

Copyright © 2014, Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1968). Στεφάνου Ι. Παπαδοπούλου, Η προετοιμασία του αγώνος της παλιγγενεσίας στη Μακεδονία. *Μακεδονικά*, 8(1), 415–416. <https://doi.org/10.12681/makedonika.317>

κοινωνική ελευθερία βρήκε έτοιμο έδαφος να βλαστήσει σε περιοχές όπου βασιλεύαν οι αντίλαϊκές μοναρχίες των 'Αυβούργων, των Ρομάνωφ και των 'Οσμανιδών.

Με το κήρυγμα του Βελεστινλή ήταν έπομένο να κινητοποιηθούν οι πατριωτικοί κύκλοι των ελληνικών αυτών παροικιών και να συνδεθούν μ' αυτόν άρκετοι ιδεολόγοι, που οι πιο πολλοί συνελήφθησαν όταν η κίνηση του Βελεστινλή προδόθηκε στην αυστριακή άστυνομία. 'Εξετάζοντας τον τόπο καταγωγής των συλληφθέντων διαπιστώνουμε ότι οι περισσότεροι κατάγονται από τη μακεδονική γη. Με τη ζωή και τη δράση τους ό κ. Βασδραβέλλης άσχολείται στο δεύτερο μέρος της έργασίας του.

'Ο συγγρ. μέσα σε λίγες σελίδες μās έδωσε μελέτημα αξιόλογο, που ζωντανεύει την επαναστατική άτμόσφαιρα των χρόνων των μεγάλων προσδοκιών του γένους μας. Το έργο είναι εμπλουτισμένο με πορίσματα από άρχαιακές έρευνες και βαθεία γνώση και της νεότερης βιβλιογραφίας. 'Εδώ πάντως θά ήθελα να προσθέσω ότι ή έλλειψη παραπομπών σε άναφερόμενα ύποσπύσματα από έργα ή έπιστολές του Κοραή, Φ. Πέτροβιτς και 'Α. Ρασήμ δυσκολεύει τον εύσυνειδητο άναγνώστη.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Σ τ ε φ ά ν ο υ 'Ι. Πα α δ ο π ο ύ λ ο υ, 'Η προετοιμασία του άγώνος της παλιγγενεσίας στη Μακεδονία, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 22. ['Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Μακεδονική Λαϊκή Βιβλιοθήκη, άριθμ. 16].

'Η μελέτη του κ. Στ. Παπαδοπούλου, πανηγυρικός στην έθνική έορτή της 25 Μαρτίου 1968 από την 'Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, ξεφεύγει από τά συνηθισμένα πλαίσια τών έορταστικών λόγων. 'Ο συγγρ. προτίμησε αντί τών γνωστών ύμνων να αναλύσει τούς γενεσιουργούς παράγοντες και τίσ δυνάμεις που προετοίμασαν την επανάσταση του 1821 στο μακεδονικό χώρο. Αυτό βέβαια, όπως τονίζει άλλωστε και ό συγγρ., δέν σημαίνει ότι ή παλιγγενεσία του 21 στόν ελληνικό βορρά άποτελεί φαινόμενο ξεχωριστό από τó νότο. 'Ανάμεσα όμως στις δύο περιοχές ύπήρξαν όρισμένες διαφοροποιήσεις τόσο στην κατάσταση που επικρατούσε κατά τούς αιώνες της δουλείας όσο και στην προετοιμασία του ξεσηκωμού. Οι διαφοροποιήσεις αυτές είναι ή αίτια που ό βόρειος ελληνισμός παρέμεινε σκλαβωμένος έκατό χρόνια σχεδόν περισσότερο από τó νότιο.

Στο πρώτο μέρος ό συγγρ. άσχολείται με τίσ διαφοροποιήσεις κατά τά χρόνια της τουρκοκρατίας. 'Ενθ ή Ν. 'Ελλάδα και τά νησιά ήταν τó θέατρο πολέμου μεταξύ Τούρκων και διαφόρων Ευρωπαίων, ή Μακεδονία βρισκόταν έξω από τó πολεμικό αυτό πεδίο. Δεύτερη σπουδαία διαφορά συνιστούν οι έθνολογικές αλλοιώσεις του βορείου χώρου με την εγκατάσταση πολυαριθμών 'Οθωμανών, συνεχώς άλλωστε αύξανομένων με τó παιδομάζωμα και τίσ βιαιοπραγίες τών διερχομένων στρατευμάτων, όξυντέρων και τών δύο στη Μακεδονία άπ' ό,τι στην κάτω 'Ελλάδα. 'Επί πλέον ή θέση και διαμόρφωση της Μακεδονίας επέτρεπε στους Τούρκους μεγαλύτερη εύχέρεια κινήσεων και συνάμα έντονώτερη επίτηρηση, μιά και έδω περνούσαν όλες οι διαβάσεις από την Κωνσταντινούπολη προς τίσ ευρωπαϊκές έπαρχίες της άυτοκρατορίας.

Στο δεύτερο μέρος τονίζονται οι παράγοντες που προετοίμασαν την επανάσταση στη Μακεδονία, κοινοί βέβαια σε γενικές γραμμές με τή Νότια 'Ελλάδα, αλλά ειδικότερα με όρισμένες διαφοροποιήσεις. 'Ετσι ή 'Εκκλησία πρώτ' άπ' όλα, διαθέτει στη Μακεδονία και τó 'Άγιο 'Όρος, τήν «Μεγάλη 'Ακαδημία του όρθοδόξου μοναχισμού», όπως έλεγε ό έπίσκοπος Σάμου Γεωργιέρηνης, καθώς και μερικά άλλα θρησκευτικά κέντρα. Οι άγώνες της 'Εκκλησίας πέτυχαν να κρατήσουν πολλούς ύποδούλους μακριά από τόν έξισλαμισμό. 'Η αντίθεση τών τελευταίων προς τόν κατακτητή έκφράσθηκε δυναμικά με τούς κλέφτες

και άρματολους, που στη Μακεδονία κινούνται σε άφθονα ένδιαιτήματα. Τη δράση της 'Εκκλησίας και κλεφτουργιάς συμπλήρωνε ή οικονομική και πνευματική δραστηριότητα των κοινοτήτων, χάρη και στη σημαντική βοήθεια των πολυαριθμών Μακεδόνων μεταναστών της Κ. και 'Α. Εύρώπης και των μεγάλων πόλεων της όθωμανικής αυτοκρατορίας. Οί παραμονές του 21 βρήκαν τη Μακεδονία σε όργανο οικονομικής άνθησεως και φιλευλευθέρου φρονήματος. Δέν είναι άλλωστε τυχαίο ότι οί περισσότεροι σύντροφοι του Ρήγα είναι Μακεδόνες και ότι σημαντική ή δράση της Φιλικής 'Εταιρείας στη Μακεδονία, άν μάλιστα προσμετρήσουμε και τη συμβολή των Μακεδόνων Φιλικών του έξωτερικού.

Τό κείμενο του κ. Παπαδοπούλου χαρακτηρίζεται από τη μεθοδολογία της δομής και τό θελκτικό ύφος του.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

'Α λ ε ξ ά ν δ ρ ο υ Δ. Ζ ά ν ν α, 'Αναμνήσεις από τόν Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. 'Η παλινοστήσις των όμήρων της 'Ανατολικής Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 52. ['Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Μακεδονική Λαϊκή Βιβλιοθήκη, άριθμ. 19].

Μετά την άνευ όρων παράδοση της ήττημένης Βουλγαρίας τόν Σεπτέμβριο του 1918, ό 'Ελληνικός 'Ερυθρός Σταυρός ανέλαβε, χάρη στις έντονας προσπάθειες της 'Ελλης 'Αδοσίδου και Πηνελόπης Δέλτα, τό δύσκολο έργο της ύποδοχής και περιθάλψεως των όμήρων από τά βουλγαρικά στρατόπεδα. 'Ο 'Αλ. Ζάννας, νεαρός τότε άξιωματικός της άεροπορίας, είχε την τύχη να συνοδεύσει στό δεύτερό τους ταξίδι στην 'Αν. Μακεδονία και Θράκη και επί πλέον Βουλγαρία μέχρι Σόφια, την 'Ελλη 'Αδοσίδου και Πηνελόπη Δέλτα για νά ύποδεχθούν τούς όμήρους, νά διαπιστώσουν τις συνθήκες διαβίωσης και παλινοστήσεώς τους καθώς και την κατάσταση που επικρατούσε για τόν άμαχο πληθυσμό. Τό ταξίδι αυτό δέν συμμερίστηκε μέχρι τέλους ή Π. Δέλτα γιατί άρρώσθηκε και άναγκάστηκε νά γυρίσει στην 'Αθήνα.

Οί άναμνήσεις του συγγρ., που δημοσιεύτηκαν για πρώτη φορά στην εφημερίδα «Θάρρος» της Δράμας τό 1955, διακρίνονται για τό θελκτικό τους ύφος, που πίσω από τη γοητεία του παρουσιάζονται άνάγλυφα οί άφάνταστες δυσχέρειες της άποστολής, τά μύρια έμπόδια της από τά βουλγαρικά στρατεύματα που κατείχαν άκόμη τη Δ. Θράκη, ή άπερίγραπτη τραγωδία των όμήρων και των γυναικοπαίδων και ή γενναιότητα των δύο γυναικών που ή αυτοθυσία και ό ήρωϊσμός τους έσωσαν χιλιάδες 'Ελληνες από βέβαια έξολόθρευση.

Τό βιβλίο κλείνει με σημείωμα της 'Ελλης 'Αδοσίδου σχετικό με την άποστολή της και την προσωπικότητα του 'Αλ. Ζάννα.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Ν. Π. Δ ε λ ι α λ ή, Συμβολαί εις την 'Εκκλησιαστικήν 'Ιστορίαν της Κοζάνης, Ε' — Τά χαλκά άντικείμενα της 'Εκκλησίας του 'Αγίου Νικολάου Κοζάνης, ΣΤ' — Τά οικονομικά της 'Εκκλησίας του 'Αγίου Νικολάου Κοζάνης των ετών 1782-1802 (άνάπτυπον εκ του Γ'-Δ' τόμου της «Οικοδομής»), 'Επετηρίδος της 'Ιερās Μητροπόλεως Σερβίων και Κοζάνης), 'Εν Κοζάνη 1964, 8ον, σελ. 94 + 4 φωτογραφίαι.

Μέ δεξιοτεχνία, στην όποία μās έχει συνηθίσει ό κ. Δελιαλής, παρουσιάζονται στην